BestCare 4LGBTQI+

Co-funded by the European Union

Κάντε με να νιώσω σαν στο σπίτι μου

προτάσεις για καλύτερη παροχή υπηρεσιών φροντίδας για ΛΟΑΤΚΙ+ χρήστες/-στριες μεγαλύτερης ηλικίας με βάση την αφήγηση ιστοριών

Θα θέλαμε να εκφράσουμε τις ειλικρινείς ευχαριστίες μας σε όλα τα άτομα που αφιέρωσαν χρόνο και τεχνογνωσία για την αξιολόγηση αυτής της έκθεσης. Τα πολύτιμα σχόλια και οι προτάσεις σας βοήθησαν στη διαμόρφωση της τελικής μορφής και εκτιμούμε πολύ τη συνεισφορά σας. Εκφράζουμε επίσης την ευγνωμοσύνη μας στα άτομα που συμφώνησαν να συμμετάσχουν στις συνεντεύξεις και μοιράστηκαν τις εμπειρίες και τις γνώσεις τους, καθώς και εκείνα που παρείχαν πληροφορίες για να υποστηρίξουν το έργο μας. Ελπίζουμε ότι οι γνώσεις και η προοπτική της έκθεσης θα συμβάλουν στην προώθηση της μεγαλύτερης συμμετοχής και ισότητας για τα ΛΟΑΤΚΙΑ+ άτομα μεγαλύτερης ηλικίας.
Ευχαριστούμε τον καθένα από εσάς: Δήμητρα Κουρουπάκη, Ματίνα Σιώμου, Λάουρα Ανέλλα, Νικόλα Ντιπιέτρο, Τζόναθαν Μαστελάρι, Άννα Μασούτσι, Τζούσι Τρόγκου, Κριστίνα Σαράκου, Μιχαέλα Άτκινσον, Ανδρέα Τεοντορέσκου, Μιρτσέα Οστόια, Ροξάνα Μολότσα, Ντανιέλ Γκουργκουτσά, Μόνικα Ζντρίτε, Σάρα Μαλκάτο, Τιάγκο Μπαέτα, Ζεράλντιν, Νορμπέρ, Ντομινίκ και όσους επιθυμούν να παραμείνουν ανώνυμοι.

Ο παρών οδηγός συντονίστηκε από την AFEJI (Γαλλία) και την Anziani e non solo scs (Ιταλία) σε συνεργασία με όλους τους εταίρους του έργου Bestcare4older LGBTQI+.

Εταίροι και συντελεστές του έργου

Afeji – Γαλλία | Myriam Bouillaud and Alix Blanchard
Anziani e Non Solo – Ιταλία | Licia Boccaletti and Salvatore Milianta
Centro de Atendimento e Servicos 50+,
Associacao – Πορτογαλία | Maria João Azevedo, Hélder Ferraz and Sandra Costa
KMOP – Ελλάδα | Θεοδώρα Γιαταγάνα
EASI – Ρουμανία | Ana-Maria Despoiu and Elena Balan

Διανέμεται με την άδεια Creative Commons -
Αναφορά Δημιουργού - Μη Εμπορική Χρήση - Όχι Παράγωγα Έργα.

Το περιεχόμενο του υλικού αποτελεί αποκλειστική ευθύνη των συντακτών/-κτριών. Ο Εθνικός Οργανισμός ή η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν φέρουν καμία ευθύνη για τον τρόπο με τον οποίο χρησιμοποιείται το περιεχόμενο των πληροφοριών.

BestCare 4LGBTQI+

Co-funded by the European Union

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Εισαγωγή – Το έργο BestCare4LGBTQI+ 1
Το πλαίσιο αναφοράς 1
Δικαιώματα των ΛΟΑΤΚΙ+ στην Ευρώπη 1

Σκοπός της παρούσας έκθεσης 3
Η έρευνά μας 3
Μεθοδολογία 3
Δείγμα που επιλέχθηκε 4

Η οπτική των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας 6
Θέμα 1ο: Ανησυχίες σχετικά με την ιδρυματοποίηση 7
Θέμα 2ο. Coming out σε μονάδες φροντίδας ηλικιωμένων 9
Θέμα 3ο: Σεξουαλικότητα στη Μακροχρόνια Φροντίδα Υγείας (ΜΦΥ) 11
Η οπτική των επαγγελματιών υγείας και κοινωνικής φροντίδας 12
Θέμα 1ο. Το ταμπού της σεξουαλικότητας στις μονάδες μακροχρόνιας φροντίδας 12
Θέμα 2ο. Η ανάγκη εκπαίδευσης 14
Θέμα 3ο. Αντιμετώπιση των αναγκών των ηλικιωμένων φιλοξενούμενων που ανήκουν στη ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα 15
Συστάσεις και συμπεράσματα 18
ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΙΑ ΦΙΛΙΚΗ ΠΡΟΣ ΤΑ ΛΟΑΤΚΙ+ ΑΤΟΜΑ ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟΥΣ/ΤΙΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΙΑΖΟΜΕΝΟΥΣ/-ΝΕΣ ΛΟΑΤΚΙ+ ΧΡΗΣΤΕΣ/-ΡΙΕΣ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ 18
ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΙΑ ΦΙΛΙΚΗ ΠΡΟΣ ΤΑ ΛΟΑΤΚΙ+ ΑΤΟΜΑ ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟΥΣ/ΤΙΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΙΑΖΟΜΕΝΟΥΣ/-ΝΕΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΕΣ 18

Συμπεράσματα 20

Παράρτημα 1 – Εθνικά πλαίσια σχετικά με τα ΛΟΑΤΚΙ+ δικαιώματα στις χώρες εταίρους 20
Παράρτημα 2 – Ερευνητική μεθοδολογία 20
Παράρτημα 3 – Πλήρεις εθνικές εκθέσεις 20
Παράρτημα 4 – Γλωσσάριο 20
Παράρτημα 5 – Πίνακας ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας 20

BestCare 4LGBTQI+

Co-funded by the European Union

Εισαγωγή – Το έργο BestCare4LGBTQI+

Το BestCare4LGBTQI+ είναι ένα ευρωπαϊκό έργο που χρηματοδοτείται στο πλαίσιο του προγράμματος Erasmus+.

Αποστολή του έργου BestCare4LGBTQI+ είναι να ενισχύσει την ανάπτυξη υπηρεσιών φροντίδας ηλικιωμένων φιλικών προς τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα, παρέχοντας εργαλεία, υλικό ευαισθητοποίησης και μαθησιακούς πόρους στα διευθυντικά στελέχη και το προσωπικό των υπηρεσιών κατ' οίκον φροντίδας και των μονάδων φροντίδας ηλικιωμένων, ώστε να διασφαλιστεί μια καλύτερα προσαρμοσμένη, με περισσότερο σεβασμό και χωρίς αποκλεισμούς φροντίδα για τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα μεγαλύτερης ηλικίας που ζουν σε δομές φροντίδας.

Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με το έργο, ακολουθήστε τον σύνδεσμο:
https://www.bestcare4lgbtqi.org/

Το πλαίσιο αναφοράς

Δικαιώματα των ΛΟΑΤΚΙ+ στην Ευρώπη

Η ισότητα και η απαγόρευση των διακρίσεων αποτελούν βασικές αξίες και θεμελιώδη δικαιώματα στην Ευρωπαϊκή Ένωση, τα οποία έχουν κατοχυρωθεί αφενός στις Συνθήκες της και αφετέρου στον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων. Για τον λόγο αυτό, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, μαζί με τα κράτη μέλη, μοιράζονται την ευθύνη για την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων και τη διασφάλιση της ίσης μεταχείρισης για όλους τους ανθρώπους.

Ωστόσο, οι διακρίσεις κατά των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων εξακολουθούν να υφίστανται σε ολόκληρη την ΕΕ. Αν και η κοινωνική αποδοχή των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων έχει αυξηθεί συνολικά (από 71% το 2015 σε 76% το 2019), θα πρέπει να σημειωθούν δύο μειονεκτήματα. Πρώτον, η κοινωνική αποδοχή διαφέρει σημαντικά σε ολόκληρη την ΕΕ. Στην πραγματικότητα, έχει μειωθεί σε εννέα κράτη μέλη[1]. Αρκετά κράτη μέλη δεν σέβονται το δίκαιο της ΕΕ και τις αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου σχετικά με τα δικαιώματα των ΛΟΑΤΚΙ+[2]. Στην Πολωνία, για παράδειγμα, οι περιφέρειες έχουν εγκρίνει ψηφίσματα για ελεύθερες ζώνες για ΛΟΑΤ άτομα.

Δεύτερον, η μεγαλύτερη κοινωνική αποδοχή δεν μεταφράζεται πάντα σε σαφείς βελτιώσεις στη ζωή των ΛΟΑΤΚΙ+. Ένας ολοένα αυξανόμενος αριθμός ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων δηλώνει ότι αισθάνεται ότι υφίσταται διακρίσεις (από 37% το 2012 σε 43% το 2019)[3]. Για πολλά μέλη της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας, εξακολουθεί να μην είναι ασφαλές να δείχνουν τρυφερότητα σε δημόσιους χώρους, να μιλούν ανοιχτά για τον σεξουαλικό τους προσανατολισμό, την ταυτότητα φύλου, την έκφραση φύλου και τα χαρακτηριστικά φύλου τους (είτε στο σπίτι είτε στην εργασία τους), να είναι απλώς ο εαυτός τους χωρίς να αισθάνονται ότι απειλούνται. Ένας σημαντικός αριθμός ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων διατρέχει επίσης κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού. Δεν αισθάνονται όλοι οι ΛΟΑΤΚΙ+ ασφαλείς να καταγγείλουν στην αστυνομία τις λεκτικές προσβολές και τη σωματική βία που έχουν υποστεί. Ο σεξουαλικός προσανατολισμός είναι ο πιο συχνά αναφερόμενος λόγος διαδικτυακής ρητορικής μίσους (αντιπροσωπεύοντας ποσοστό 18,2%)[4]. Εξακολουθεί να υπάρχει κενό στην προστασία της ταυτότητας φύλου, καθώς το μίσος κατά των τρανς ατόμων αυξάνεται[5].

Για την καλύτερη προστασία των δικαιωμάτων των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων, η ΕΕ υιοθέτησε μια σειρά μέτρων. Το πρώτο πλαίσιο πολιτικής ειδικά για την καταπολέμηση των διακρίσεων κατά των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων παρουσιάστηκε το 2015[6]. Ενισχύθηκε από τη στρατηγική της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Ισότητα των ΛΟΑΤΚΙ+ για την περίοδο 2020-2025, η οποία εγκρίθηκε το 2020[7]. Παράλληλα, συντάχθηκαν κατευθυντήριες

[1] Special Eurobarometer 493: Discrimination in the European Union, October 2019.
[2] Βλ. για παράδειγμα, την απόφαση του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ενωσης στην υπόθεση V.M.A κατά Stolichna obshtina που αφορά τη Βουλγαρία. Το ομόφυλο ζευγάρι έλαβε απορριπτική απόφαση από τις βουλγαρικές αρχές στο αίτημα που υπέβαλε για τη χορήγηση πιστοποιητικού γέννησης για τη νεογέννητη κόρη του.
[3] European Union Agency for Fundamental Rights (FRA), EU-LGBTI II - A long way to go for LGBTI equality (14 May 2020) (FRA, second LGBTI survey).
[4] European Commission, Code of Conduct on illegal hate speech online – Sixth Evaluation, October 2021.
[5] ILGA-Europe, Annual Review 2021, February 2022.
[6] European Commission, "List of Actions to Advance LGBTI Equality", 2015.
[7] European Commission, "LBTIQ Equality Strategy 2020-2025", November 2020.

BestCare 4LGBTQI+

Co-funded by the European Union

οδηγίες για την υποστήριξη συγκεκριμένων δράσεων με στόχο την προστασία των δικαιωμάτων των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων[8], προκειμένου να βοηθήσουν τα κράτη μέλη να εφαρμόσουν τα σχέδια δράσης.

Σε ό,τι αφορά τα ζητήματα των ίντερσεξ, η πρώτη μελέτη που διερευνά τη βιωμένη εμπειρία των εν λόγω ατόμων (π.χ. έκθεση σε μη ζωτικές ιατρικές παρεμβάσεις, διακρίσεις, κοινωνικός αποκλεισμός) βρίσκεται υπό επεξεργασία από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Για να διαβάσετε για τα συγκεκριμένα πλαίσια των χωρών που συμμετέχουν στο έργο, μεταβείτε στο **Παράρτημα 1**.

> Αν θέλετε να συμβουλευτείτε ένα γλωσσάριο όρων που σχετίζονται με τη ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα, σας προτείνουμε να συμβουλευτείτε τον πόρο που περιλαμβάνεται στο **Παράρτημα 4**.

Σκοπός της παρούσας έκθεσης

Η κατανόηση των αναγκών των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας όσον αφορά την υγεία και την κοινωνική τους φροντίδα είναι χαμηλή και τα σχετικά ερευνητικά δεδομένα είναι λιγοστά[9]. Επιπλέον, ο τρόπος υλοποίησης της συμπεριληπτικής φροντίδας ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας εξακολουθεί να είναι ένα σπάνιο και ελάχιστα διερευνημένο θέμα για την ευρωπαϊκή έρευνα και πρακτική. Ως εκ τούτου, για να μπορέσουμε να στηρίξουμε την αναβάθμιση των δεξιοτήτων των επαγγελματιών φροντίδας και την πρακτική εφαρμογή μέτρων που αποσκοπούν στο να γίνουν αντιληπτές οι υπηρεσίες φροντίδας σε μονάδες και κατ' οίκον ως φιλικές και ασφαλείς για ΛΟΑΤΚΙ+ μεγαλύτερης ηλικίας, είναι σημαντικό να ξεκινήσουμε μελετώντας τις εμπειρίες αυτής της ομάδας-στόχου στις χώρες-εταίρους του έργου και να τις συστηματοποιήσουμε σε μια σειρά συστάσεων για τους παρόχους υπηρεσιών.

Η παρούσα έκθεση φιλοδοξεί να ανταποκριθεί σε αυτόν τον στόχο συγκεντρώνοντας τις φωνές ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας που αυτοπροσδιορίζονται ως ΛΟΑΤΚΙ+ από τη Γαλλία, την Ιταλία, την Ελλάδα, την Πορτογαλία και τη Ρουμανία μέσω συνεντεύξεων που αποσκοπούσαν στην ενεργοποίηση πρακτικών αφήγησης ιστοριών (story-telling). Οι ερωτήσεις αφορούσαν θέματα όπως: η εμπειρία της φροντίδας για ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα μεγαλύτερης ηλικίας· η οργάνωση υπηρεσιών φροντίδας φιλικών προς τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα· κοινωνικός αποκλεισμός, (αο) ορατότητα και διαφορετικότητα· ασφάλεια, αίσθηση του σπιτιού και του εαυτού σου.

Επιπλέον, διενεργήθηκαν συνεντεύξεις με επαγγελματίες (διευθυντές/-ντριες και προσωπικό) για να αναδειχθούν οι προσωπικές τους αφηγήσεις σε σχέση με την αντιμετώπιση της ποικιλομορφίας, καθώς και σχετικά παραδείγματα περιπτώσεων από την πρακτική της κοινωνικής εργασίας σε χώρους παροχής υπηρεσιών υγείας και φροντίδας που αναδεικνύουν ορισμένες ιδιαίτερες περίπλοκες πτυχές της εργασίας με αυτή την ομάδα πελατών/-τισσών.

Η έρευνά μας

Μεθοδολογία

Η έρευνα στηρίχθηκε σε ποιοτικά στοιχεία που συλλέχθηκαν μέσω συνεντεύξεων ή/και ομάδων εστιασμένης συζήτησης (focus groups) σε δείγμα ευκολίας (convenience sample) ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας που αυτοπροσδιορίζονται ως ΛΟΑΤΚΙ+ και επαγγελματιών από τον τομέα της υγείας και της κοινωνικής φροντίδας σε καθεμία από τις χώρες εταίρους.

Οι ερευνητές/-τριες χρησιμοποίησαν ένα σύνολο ημιδομημένων ερωτήσεων με στόχο να διερευνήσουν την εμπειρία από την παροχή και τη λήψη υπηρεσιών φροντίδας για ΛΟΑΤΚΙ+ μεγαλύτερης ηλικίας σε μονάδες

[8] European Commission, LGBTIQ Equality Subgroup, Guidelines for Strategies and Action Plans to Enhance LGBTIQ Equality, April 2022.
[9] Addis, S., Davies, M., Greene, G., MacBride-Stewart, S., & Shepherd, M. (2009). The health, social care and housing needs of lesbian, gay, bisexual and transgender older people: A review of the literature. Health & social care in the community, 17(6), 647-658.

φροντίδας ηλικιωμένων και να συλλέξουν προτάσεις και υποδείξεις για να καταστήσουν τους οίκους ευγηρίας πιο συμπεριληπτικούς απέναντι στα ΛΟΑΤΚΙ+ φιλοξενούμενα άτομα.

Οι απαντήσεις, οι οποίες συλλέχθηκαν και συνοψίστηκαν από τους/τις ερευνητές/-τριες, αποτελούν τη βάση για την παρούσα έκθεση.

Μπορείτε να διαβάσετε τα ερευνητικά ερωτήματα στο **Παράρτημα 2**.

Δείγμα που επιλέχθηκε

Επαγγελματίες: Συνολικά, ερωτήθηκαν 35 επαγγελματίες από διάφορους τομείς της ιατρικής και κοινωνικής φροντίδας. Στη συντριπτική τους πλειοψηφία (40%) ήταν κοινωνικοί/-κές λειτουργοί, ενώ εκπροσωπήθηκαν επίσης επαγγελματίες φροντίδας, ψυχολόγοι, κοινωνικοί/-κές παιδαγωγοί και διευθυντές/-ντριες.

Επαγγελματίες - χώρες και προφίλ

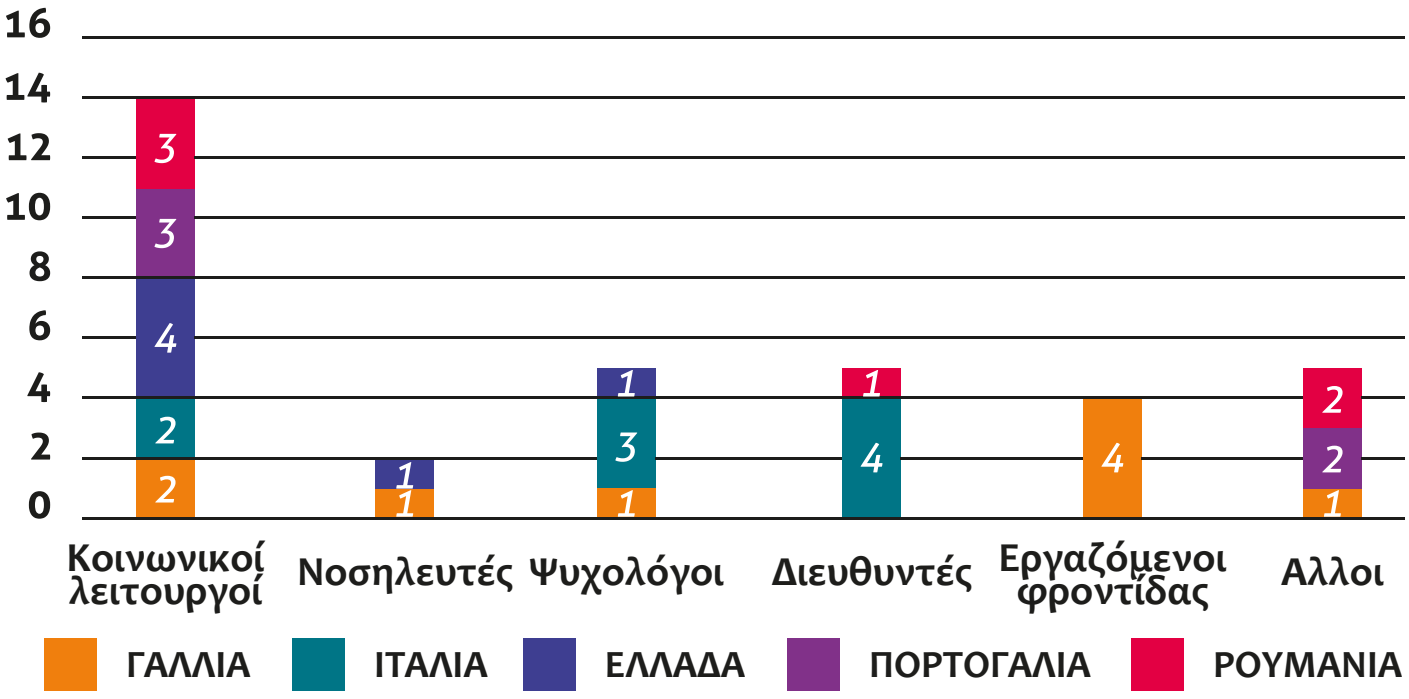

Άτομα μεγαλύτερης ηλικίας: Συνολικά, επιλέχθηκαν 14 άτομα μεγαλύτερης ηλικίας (άνω των 55 ετών) που αυτοπροσδιορίζονται ως ΛΟΑΤΚΙ+. Όπως φαίνεται στο δείγμα, υπερισχύει το ποσοστό των λεσβιών (57%). Αν και υπάρχει εκπροσώπηση των ομοφυλόφιλων (γκέι) ανδρών και των τρανς γυναικών, το εταιρικό σχήμα του έργου δεν μπόρεσε να προσελκύσει αμφιφυλόφιλα, ίντερσεξ άτομα και τρανς άνδρες.

Ας σημειωθεί ότι η έρευνα χρησιμοποίησε δείγμα ευκολίας, και κατά συνέπεια, η διαδικασία επιλογής δεν αποσκοπούσε στην παροχή στατιστικής αντιπροσωπευτικότητας του ηλικιωμένου πληθυσμού των ΛΟΑΤΚΙ+.

Από την άλλη πλευρά, το γεγονός ότι ορισμένες ομάδες ήταν πιο δύσκολο να προσεγγιστούν, θα μπορούσε επιπλέον, να συνδεθεί με το γεγονός ότι είναι περισσότερο αόρατες ή λιγότερο διαδεδομένες στον γενικό πληθυσμό.

ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα μεγαλύτερης ηλικίας

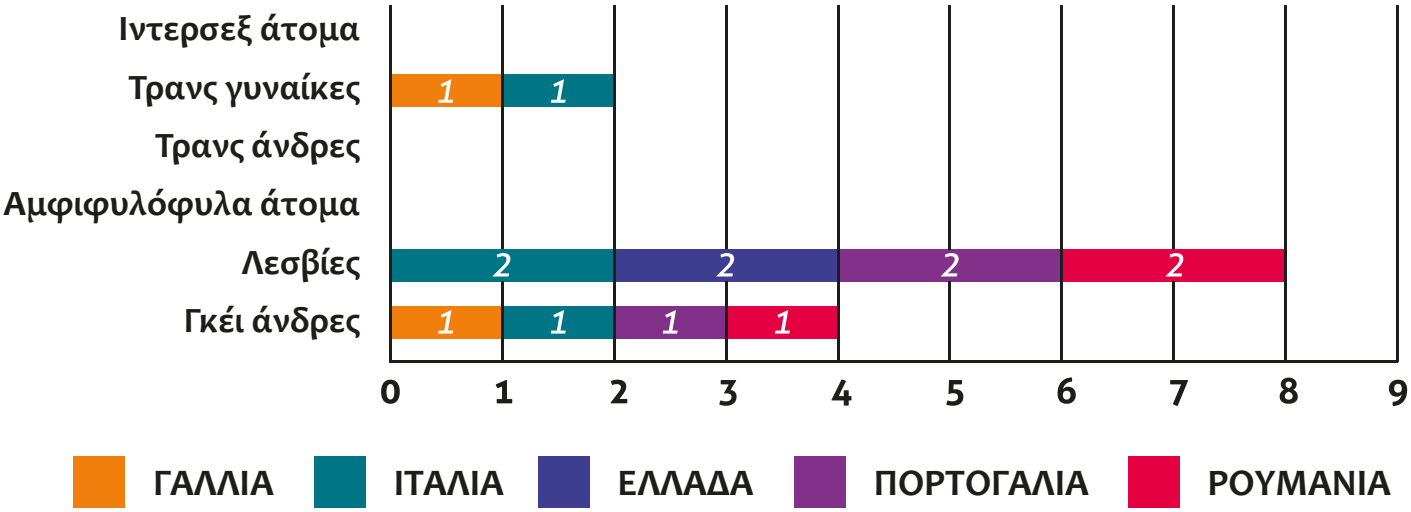

Για να διαβάσετε το πλήρες κείμενο των εθνικών εκθέσεων που περιέχουν τις συνεντεύξεις με τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα μεγαλύτερης ηλικίας και τους/τις επαγγελματίες, παρακαλούμε μεταβείτε στο **Παράρτημα 3**.

BestCare 4LGBTQI+

Co-funded by the European Union

Η οπτική των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας

Θέμα 10: Ανησυχίες σχετικά με την ιδρυματοποίηση

Σύμφωνα με μελέτες, η μετεγκατάσταση σε μια κλειστή δομή φιλοξενίας είναι ένα αγχωτικό γεγονός για τους/τις ηλικιωμένους/-νες, καθώς απαιτεί σημαντικές προσαρμογές για την αλλαγή του τρόπου ζωής[10]. Πράγματι, η μετακόμιση σε μια μονάδα φροντίδας ηλικιωμένων θεωρείται ως «μία από τις πιο διαδεδομένες πηγές άγχους που σημαδεύει τη μετέπειτα ζωή»[11] και πηγή κατάθλιψης, φόβου και στρες για τα ηλικιωμένα άτομα[12]. Οι φόβοι τους περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων το ενδεχόμενο λήψης ανεπαρκών υπηρεσιών φροντίδας, τον φόβο της απώλειας των αναμνήσεών τους[13] και τον φόβο να υποστούν κακοποίηση.

Οι ίδιες ανησυχίες εκφράζονται και από τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα: σύμφωνα με έρευνες[14], αυτή η ομάδα πληθυσμού αναζητά ένα συμπεριληπτικό περιβάλλον όπου θα είναι ασφαλής και θα αισθάνεται συνδεδεμένη με μια κοινότητα. Οπως και τα μη-ΛΟΑΤΚΙ+ συνομήλικα άτομα, φοβούνται την εξάρτηση από τους παρόχους υγειονομικής περίθαλψης, την άνοια, την κακομεταχείριση και την απομόνωση. Ωστόσο, οι έρευνες υπογραμμίζουν επίσης συγκεκριμένες προκλήσεις για τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα μεγαλύτερης ηλικίας, όπως ο φόβος να ζήσουν τα γηρατειά τους σε ένα ιδρυματικό περιβάλλον φροντίδας, το οποίο είναι δομημένο γύρω από μια ετεροκανονική κουλτούρα[15]. Υπό αυτή την έννοια, εξακολουθούν να υπάρχουν προκλήσεις για τις υπηρεσίες φροντίδας όσον αφορά την ικανοποίηση αυτών των αναγκών, δεδομένων των τεκμηριωμένων ανησυχιών που υπάρχουν σχετικά με την προσβασιμότητα, τη συμμετοχικότητα και την ασφάλεια των υπηρεσιών φροντίδας και ιδίως της ιδρυματικής φροντίδας. Αυτό προϋποθέτει συστημική αλλαγή, η οποία όμως δεν είναι εύκολο να εφαρμοστεί στην πράξη[16].

Μια άλλη συνήθης ανησυχία για ένα ηλικιωμένο μέλος της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας, σχετίζεται με την άνοια και την απώλεια του εαυτού του, καθώς η γνωστική λειτουργία επιδεινώνεται, γεγονός που προστίθεται στην απώλεια της ΛΟΑΤΚΙ+ ταυτότητας λόγω της ιδρυματικής πολιτισμικής ανεπάρκειας, με αποτέλεσμα να καθίσταται διπλά αόρατο[17].

Σε συνδυασμό με όσα προαναφέρθηκαν, τα στοιχεία που συλλέχθηκαν κατά τη διάρκεια της έρευνάς μας κατέδειξαν ότι:

- Υπάρχει μια κοινή αντίληψη μεταξύ των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας ότι η εισαγωγή τους σε μια μονάδα φροντίδας ηλικιωμένων συνεπάγεται την απώλεια της ελευθερίας τους, ακόμη και αν εξακολουθούν να είναι αυτόνομα. Φοβούνται ότι θα υπαχθούν σε ένα πρόγραμμα που θα αποφασιστεί από κάποιο τρίτο άτομο και ότι θα χάσουν την εξουσία πάνω στον εαυτό τους, στον τρόπο με τον οποίο οργανώνουν τις δραστηριότητες της καθημερινής τους ζωής κλπ. Αυτοί οι φόβοι που αισθάνονται συνδέονται και με την απώλεια της ιδιωτικής τους ζωής με την ευρεία έννοια: όχι μόνο με την έννοια της σεξουαλικής οικειότητας, αλλά πιο σφαιρικά, με την ευκαιρία να είναι μόνα τους, να διαβάσουν, να προσευχηθούν κτλ.
- Ολα τα ηλικιωμένα άτομα που συμμετείχαν στις συνεντεύξεις αναφέρθηκαν στον φόβο ότι θα έχουν μειωμένες γνωστικές ικανότητες (π.χ. άνοια, Αλτσχάιμερ μεταξύ άλλων) και ότι θα χάσουν οριστικά την αίσθηση του εαυτού τους. Για τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα μεγαλύτερης ηλικίας, κάτι τέτοιο μπορεί συγχρόνως να σημαίνει ότι θα χάσουν τον σεβασμό προς την ταυτότητά τους, εννοώντας, για παράδειγμα, ότι δεν θα μπορούν να έχουν το φύλο που επιθυμούν, όταν απωλέσουν τις γνωστικές τους ικανότητες.
- Ολα τα συνεντευξιαζόμενα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας αναφέρθηκαν στο άγχος που συνοδεύει τη φροντίδα, δηλαδή την έννοια του «κινδύνου», της «ανασφάλειας» και του «φόβου κακομεταχείρισης». Αν και μπορούμε να θεωρήσουμε ότι αυτοί οι φόβοι σχετίζονται περισσότερο με την εξάρτηση και

[10] Nay, R. (1995). Nursing home residents' perceptions of relocation. Journal of Clinical Nursing, 4, 319–325.
[11] Biedenharn, P.J., & Normoyle, J.B. (1991). Elderly community residents' reactions to the nursing home: An analysis of nursing home related beliefs. The Gerontologist, 31, 107–115
[12] Lee, D.T.F. (1997). Residential care placement: Perceptions among elderly Chinese people in Hong Kong. Journal of Advanced Nursing, 26, 602–607
[13] Lee, V. S., Simpson, J., & Froggatt, K. (2013). A narrative exploration of older people's transitions into residential care. Aging & mental health, 17(1), 48-56.
[14] Putney, J. M., Keary, S., Hebert, N., Krinsky, L., & Halmo, R. (2018). "Fear runs deep:" The anticipated needs of LGBT older adults in long-term care. Journal of gerontological social work, 61(8), 887-907.
[15] Vella, C. (2020). Narratives of older lesbian and gay persons: Exploring disparities within social and health care support in Malta. rainbow, 36.
[16] Hafford-Letchfield, T., Simpson, P., Willis, P. B., & Almack, K. (2018). Developing inclusive residential care for older lesbian, gay, bisexual and trans (LGBT) people: An evaluation of the Care Home Challenge action research project. Health & social care in the community, 26(2), e312-e320.
[17] McGovern, J. (2014). The forgotten: Dementia and the aging LGBT community. Journal of Gerontological Social Work, 57(8), 845-857.

όχι ειδικά με το γεγονός ότι είναι ΛΟΑΤΚΙ+, σύμφωνα με ορισμένους/-νες ερωτηθέντες/-θείσες, αυτό μπορεί να ενισχυθεί από την αντίληψη ότι οι μονάδες φροντίδας ηλικιωμένων δεν είναι γενικά φιλικές προς τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα, με αποτέλεσμα να αισθάνονται ότι κινδυνεύουν περισσότερο να υποστούν κακομεταχείριση.

- Τα περισσότερα ηλικιωμένα άτομα θεωρούν ότι οι καλές μονάδες φροντίδας ηλικιωμένων μπορεί να είναι «υπερβολικά ακριβές», συνδέοντας την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών με το τίμημα που πρέπει να καταβάλουν για να έχουν πρόσβαση σε αυτές.
- Αξίζει να σημειωθεί ότι μεταξύ των ερωτηθέντων/-θεισών, εκείνοι/-νες που έχουν ιστορικό ακτιβισμού στον τομέα των ΛΟΑΤΚΙ+ δικαιωμάτων, τείνουν να ανησυχούν περισσότερο από τους/τις μη-ακτιβιστές/-στριες για τον κίνδυνο να αναγκαστούν να νιώσουν ξανά «κλεισμένοι/-νες στην ντουλάπα» και για τον αντίκτυπο που μπορεί να έχει η παραμονή τους σε μια μονάδα φροντίδας στη δυνατότητά τους να παραμείνουν πιστοί/-στές στην ταυτότητά τους.

«Εχω δει πώς κακομεταχειρίζονται τους ηλικιωμένους στα ιδρύματα. Ετσι, αν προσθέσετε την ομοφυλοφιλία μου και τον φόβο του AIDS σε αυτές τις κλινικές... [υπονοώντας ότι υπάρχουν λόγοι ανησυχίας]» (Γαλλία)

«Οταν φροντίζεις τον εαυτό σου, αισθάνεσαι ασφαλής, αλλά όταν το κάνει κάποιος άλλος για σένα, δεν αισθάνεσαι ασφαλής και βρίσκεσαι σε μια συνεχή κατάσταση άγχους.» (Ελλάδα)

«Ελπίζω να μην καταλήξω να πέσω στα χέρια των επαγγελματιών υγείας.» (Ρουμανία)

«Είναι σημαντικό να υπάρχει ένα πρότυπο και κάποιος να μπορεί να ελέγξει την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών.» (Ρουμανία)

«Συνήθως λέω ότι αν δεν έχεις χρήματα για να πληρώσεις υπηρεσίες κατ' οίκον φροντίδας, την πάτησες.» (Πορτογαλία)

«Ομολογώ ότι όταν πήγα εκεί, ένιωσα μια πολύ καταθλιπτική ατμόσφαιρα. Μια γυναίκα περίμενε να πεθάνει και τίποτε άλλο.» (Πορτογαλία)

BestCare 4LGBTQI+

Co-funded by the European Union

Θέμα 20. Coming out σε μονάδες φροντίδας ηλικιωμένων

Η εκούσια αποκάλυψη της σεξουαλικής ταυτότητας ενός ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμου ("coming out") σπανίως είναι εύκολη υπόθεση και προϋποθέτει την αξιολόγηση των πιθανών αντιδράσεων, της διαθέσιμης υποστήριξης, της εμπιστοσύνης, των σχέσεων εξουσίας, της εμπιστευτικότητας και της στάσης των νοσηλευτών/-τριών και των λοιπών επαγγελματιών υγείας[18]. Για παράδειγμα, σε μια μελέτη συμμετείχαν ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα που φιλοξενούνταν σε μονάδες φροντίδας ηλικιωμένων, τα οποία μίλησαν για μια ζωή υπό καθεστώς φόβου και την ανάγκη «επιλεκτικής απόκρυψης» της ταυτότητάς τους από τους/τις υπόλοιπους/-πες φιλοξενούμενους/-νες και το προσωπικό[19].

Αρκετές μελέτες έχουν καταγράψει υψηλά επίπεδα δυσπιστίας απέναντι στο σύστημα υγειονομικής περίθαλψης ιδίως μεταξύ των τρανς ατόμων, των οροθετικών και των ηλικιωμένων ΛΟΑΤΚΙ+ πληθυσμών[20] και αυτό μπορεί να σχετίζεται με το γεγονός ότι οι ομάδες αυτές αντιμετωπίζουν υψηλότερα ποσοστά διακρίσεων στις δομές υγειονομικής περίθαλψης σε σχέση με τους ετεροφυλόφιλους συνανθρώπους τους.

Αυτές οι ανισότητες επηρεάζουν με τη σειρά τους τις αντιλήψεις, τις στάσεις και τις αξίες των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων κατά την πρόσβασή τους στην υγειονομική περίθαλψη, αν και μπορεί να υπάρχουν διαφορετικά αποτελέσματα, όπως αυτά που αναδείχθηκαν από μια ιρλανδική έρευνα όπου συμμετείχαν ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα μεγαλύτερης ηλικίας, τα οποία αποφάσισαν να κάνουν coming out σε επαγγελματίες υγείας που είχε ως αποτέλεσμα να αναφερθούν πολλές θετικές συναντήσεις[21].

Ωστόσο, οι επαγγελματίες υγείας ενδέχεται να μην διαθέτουν τις απαραίτητες δεξιότητες για την παροχή επαρκούς φροντίδας σε ΛΟΑΤΚΙ+ πελάτες/-τισσες και οι οργανισμοί ίσως να μην διαθέτουν σχετικές πολιτικές. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα ερευνών[22], το προσωπικό Μακροχρόνιας Φροντίδας Υγείας (ΜΦΥ) δυσκολεύεται να ανταποκριθεί με ευαισθησία στις ανάγκες των ΛΟΑΤΚΙ+ φιλοξενούμενων, ενώ τα ΛΟΑΤΚΙ+ φιλοξενούμενα άτομα αναγκάζονται να εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από την καλή θέληση, τις γνώσεις και την αναστοχαστικότητα του μεμονωμένου προσωπικού για την κάλυψη των αναγκών φροντίδας και των προσωπικών αναγκών, οι οποίες δεν υποκαθιστούν τις συλλογικές πρακτικές που αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι της καθημερινής λειτουργίας των ιδρυμάτων φροντίδας ηλικιωμένων[23].

Τα αποτελέσματα της έρευνας που διενεργήσαμε στο πλαίσιο του έργου Bestcare4LGBTQI+ ανέδειξαν τα ακόλουθα σημεία:

Σημείωση: Ολα τα ηλικιωμένα άτομα που συμμετείχαν στις συνεντεύξεις δεν διαμένουν επί του παρόντος σε μονάδες φροντίδας ηλικιωμένων. Τα σχόλιά τους είναι τα αποτελέσματα των προβλέψεων που κάνουν για τέτοιες δομές και στηρίζονται σε εμπειρίες που αναφέρθηκαν από συγγενείς τους.

- Τα περισσότερα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας φοβούνται ότι θα αναγκαστούν «να επιστρέψουν στην ντουλάπα». Οπως επιβεβαίωσε η πλειονότητα των συνεντευξιαζόμενων, θα αποκάλυπταν τη ΛΟΑΤΚΙ+ ταυτότητά τους, αλλά φοβούνται την κακομεταχείριση που ενδεχομένως θα υφίσταντο.
- Οι περισσότεροι/-ρες ηλικιωμένοι/-νες επιβεβαίωσαν ότι θα ήθελαν να εντοπίσουν ένα άτομο στο προσωπικό που να φαίνεται αξιόπιστο και όχι να χρειάζεται να κάνουν coming out σε όλο το προσωπικό κατά την άφιξη τους στη μονάδα φροντίδας.
- Ολοι/-λες οι ηλικιωμένοι/-νες συμφώνησαν ότι η δυσπιστία τους θα μειωνόταν αν υπήρχαν ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα στο προσωπικό.

[18] Gibbons, M., Manandhar, M., Gleeson, C., & Mullan, J. (2007). Recognising LGB sexual identities in health services: the experiences of lesbian, gay and bisexual people with health services in North West Ireland. -4266.
[19] Westwood, S. (2016). 'We see it as being heterosexualised, being put into a care home': gender, sexuality and housing/care preferences among older LGB individuals in the UK. Health & Social Care in the Community, 24(6), e155-e163.
[20] Maingi, S., Bagabag, A. E., & O'mahony, S. (2018). Current best practices for sexual and gender minorities in hospice and palliative care settings. Journal of pain and symptom management, 55(5), 1420-1427.
[21] Sharek, D. B., McCann, E., Sheerin, F., Glacken, M., & Higgins, A. (2015). Older LGBT people's experiences and concerns with healthcare professionals and services in Ireland. International journal of older people nursing, 10(3), 230-240.
[22] Donaldson, W. V., & Vacha-Haase, T. (2016). Exploring staff clinical knowledge and practice with LGBT residents in long-term care: A grounded theory of cultural competency and training needs. Clinical Gerontologist, 39(5), 389-409.
[23] Simpson, P., Almack, K., & Walthery, P. (2018). 'We treat them all the same': the attitudes, knowledge and practices of staff concerning older lesbian, gay, bisexual and trans residents in care homes. Ageing & Society, 38(5), 869-899.

«Απλώς πρέπει να καταλάβω ποιο είναι το κατάλληλο άτομο για να του μιλήσω [εννοώντας να αποκαλύψω ότι είμαι ΛΟΑΤΚΙ+] στον οργανισμό.» (Ιταλία)

“Εχω δει την κακομεταχείριση των ηλικιωμένων από τα ιδρύματα. Ετσι, αν προσθέσετε την ομοφυλοφιλία μου και τον φόβο του AIDS στα ιατρικά ιδρύματα... [Υπονοώντας ότι υπάρχουν λόγοι ανησυχίας]” (Γαλλία)

«Δεν πιστεύω στον διαχωρισμό των ΛΟΑΤ από τους υπόλοιπους ανθρώπους. Χρειαζόμαστε απλώς σαφείς πολιτικές για την καταπολέμηση των διακρίσεων και εκπαίδευση που να παρέχεται στους υπαλλήλους των κέντρων φροντίδας ηλικιωμένων.» (Ρουμανία)

«Κάθε άνθρωπος είναι διαφορετικός, έχει διαφορετικές ανάγκες και χρειάζεται διαφορετικό είδος φροντίδας. Η ίση μεταχείριση όλων ενέχει τον κίνδυνο να ενισχύσει την ανισότητα.» (Ιταλία)

[Αυτό που χρειαζόμαστε είναι] «κατάλληλο προσωπικό και κατάλληλη επιμόρφωση», «εκπαιδευμένο, ευαισθητοποιημένο, ενημερωμένο προσωπικό.» (Γαλλία)

Θέμα 3ο: Σεξουαλικότητα στη Μακροχρόνια Φροντίδα Υγείας (ΜΦΥ)

Οι μονάδες μακροχρόνιας φροντίδας προσανατολίζονται όλο και περισσότερο στο παράδειγμα της προσωποκεντρικής φροντίδας με στόχο τη βελτίωση της ποιότητας της φροντίδας και της ζωής ως πρότυπο πρακτικής. Η φιλοσοφία φροντίδας της προσωποκεντρικής φροντίδας οικοδομείται γύρω από τις ανάγκες του εκάστοτε φιλοξενούμενου ατόμου. Αυτό το σφαιρικό μοντέλο παροχής φροντίδας έχει τις ρίζες του στην ολιστική ιατρική, η οποία προωθεί τη χρήση ποικιλόμορφων πόρων υγειονομικής περίθαλψης με σκοπό την παροχή των σωματικών, συμπεριφορικών, συναισθηματικών και κοινωνικών υπηρεσιών που απαιτούνται για τη βελτίωση του συντονισμού της φροντίδας, της ευημερίας και των αποτελεσμάτων στον τομέα της υγείας.

Από την άποψη αυτή, μεταξύ των πολλαπλών στοιχείων που συνθέτουν την ευημερία των ανθρώπων, θα πρέπει να συμπεριληφθεί η σεξουαλικότητα και η επιλογή τους να διατηρήσουν τη σεξουαλική τους έκφραση, που αποτελεί βασικό ανθρώπινο δικαίωμα για τους ενήλικες μεγαλύτερης ηλικίας. Ωστόσο, το δικαίωμα αυτό παραβλέπεται σε μεγάλο βαθμό στο πλαίσιο της μακροχρόνιας φροντίδας υγείας[24].

Παρόλο που αυτό ισχύει για όλους τους σεξουαλικούς προσανατολισμούς, ισχύει ενδεχομένως ακόμη περισσότερο για τα άτομα που αυτοπροσδιορίζονται ως λεσβίες, γκέι άνδρες και αμφιφυλόφιλα άτομα και ζουν σε μονάδες φροντίδας ηλικιωμένων. Πράγματι, υπάρχουν στοιχεία που μαρτυρούν ότι το προσωπικό των μονάδων μακροχρόνιας φροντίδας ηλικιωμένων εκλαμβάνει τις σεξουαλικές συμπεριφορές μεταξύ ατόμων του ίδιου φύλου περισσότερο αρνητικά σε σχέση με τις ετεροσεξουαλικές συμπεριφορές[25].

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι υπάρχουν σοβαρά κενά στη βιβλιογραφία σχετικά με τη σεξουαλικότητα και τη σεξουαλική υγεία των ΛΟΑΤ μεγαλύτερης ηλικίας. Οι περισσότερες έρευνες επικεντρώνονται στη σεξουαλική δραστηριότητα των ηλικιωμένων γκέι ανδρών και λεσβιών, ενώ δεν υπάρχουν έρευνες που να παρέχουν αναλυτικές πληροφορίες σχετικά με τη σεξουαλική δραστηριότητα των ηλικιωμένων αμφιφυλόφιλων και τρανς ενηλίκων. Εκτός από αυτό, οι περισσότερες έρευνες εστιάζουν μόνο στη σεξουαλική δραστηριότητα και όχι σε πιο σφαιρικές μετρήσεις της σεξουαλικής υγείας και ικανοποίησης[26].

Τα αποτελέσματα της έρευνάς μας υπογράμμισαν τα εξής σημεία:

- Οι ερωτηθέντες/-θείσες συμφώνησαν ότι η σεξουαλικότητα στην τρίτη ηλικία είναι κάπως παραγκωνισμένη. Οι συγκεκριμένες ανάγκες δεν υπολογίζονται για τα άτομα της τρίτης ηλικίας, πόσο μάλλον για τα άτομα που είναι ΛΟΑΤΚΙ+. Οι επαγγελματίες θα πρέπει να ευαισθητοποιηθούν σχετικά με την οικειότητα και τη σεξουαλικότητα διασφαλίζοντας τα δικαιώματα και την προστασία των ευάλωτων ατόμων.
- Από την άλλη πλευρά, τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας που συμμετείχαν στις συνεντεύξεις θεωρούν ότι η σεξουαλικότητα αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της ζωής και πιστεύουν ότι θα πρέπει να ληφθεί υπόψη στο πλαίσιο της μακροχρόνιας φροντίδας. Διαπιστώθηκε ομοφωνία ως προς την ανάγκη ύπαρξης ενός ιδιωτικού χώρου στον οποίο θα μπορούν να ζουν τη συναισθηματική και σεξουαλική τους ζωή με ιδιωτικότητα, οικειότητα και αξιοπρέπεια.
- Σύμφωνα με ορισμένους/-νες ερωτηθέντες/-θείσες, η παραμέληση των σεξουαλικών αναγκών των φιλοξενούμενων σε μονάδες μακροχρόνιας φροντίδας θα μπορούσε να τους/τις εκθέσει σε κινδύνους, καθώς δεν λαμβάνεται υπόψη η σεξουαλική υγεία και μπορεί να παραβλέπεται ο κίνδυνος μη συναινετικών σχέσεων.

[24] Bentrott, M. D., & Margrett, J. A. (2017). Adopting a multilevel approach to protecting residents' rights to sexuality in the long-term care environment: Policies, staff training, and response strategies. Sexuality Research and Social Policy, 14(4), 359-369.
[25] Schwinn, S. V., & Dinkel, S. (2015). Changing the culture of long-term care: combating heterosexism. Online J Issues Nurs, 20(2).
[26] Hillman, J. (2017). The sexuality and sexual health of LGBT elders. Annual review of gerontology and geriatrics, 37(1), 13-26.

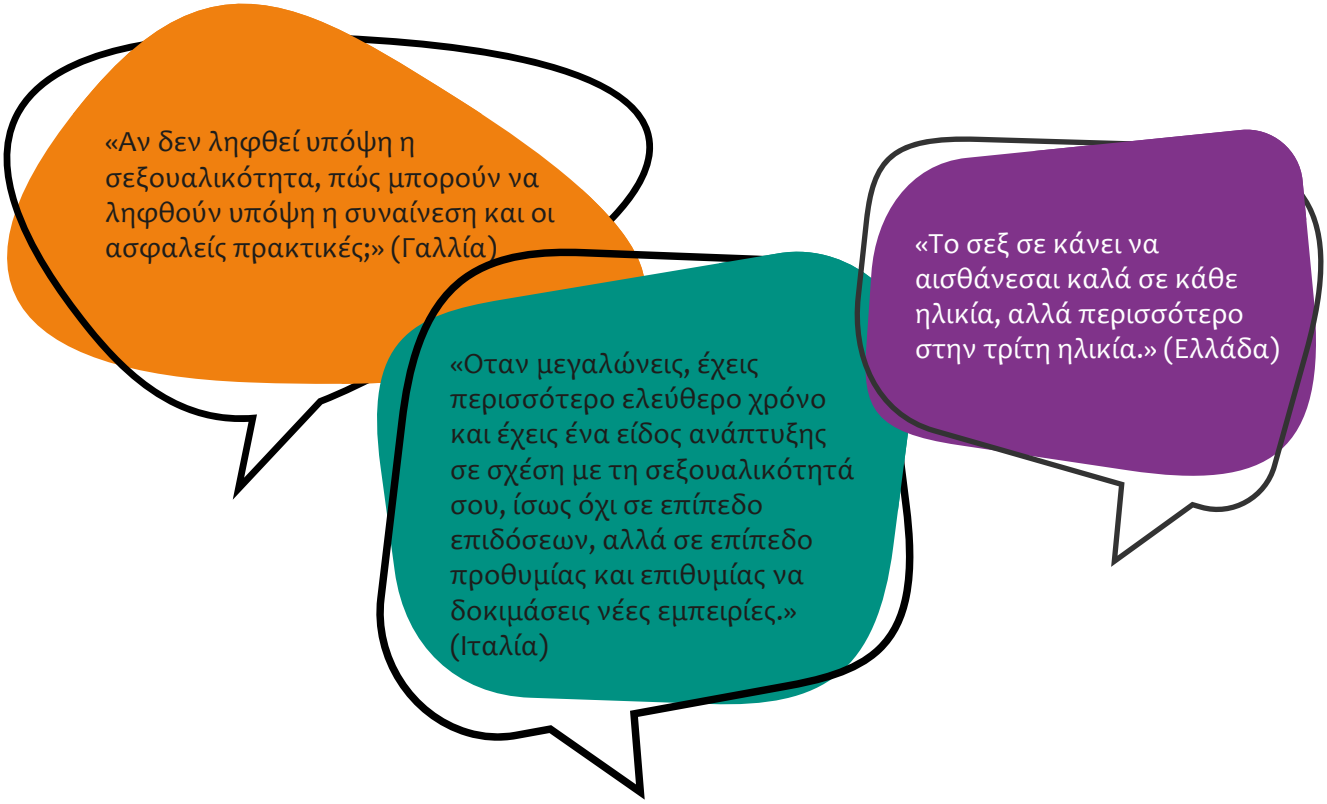

Η οπτική των επαγγελματιών υγείας και κοινωνικής φροντίδας

Θέμα 10. Το ταμπού της σεξουαλικότητας στις μονάδες μακροχρόνιας φροντίδας

Σύμφωνα με έρευνες, οι ανάγκες για σεξουαλικότητα, οικειότητα και σχέσεις εξακολουθούν να είναι σημαντικές για πολλούς/-λές ηλικιωμένους/-νες σε περιβάλλοντα φροντίδας και παραμένουν αναπόσπαστο μέρος της φυσιολογικής ζωής για πολλά ηλικιωμένα άτομα. Για παράδειγμα, σύμφωνα με μια μελέτη, η οποία στηρίχθηκε στις εμπειρίες των ηλικιωμένων που διαβιούν ανεξάρτητα στην κοινότητα, το 19% των ανδρών και το 32% των γυναικών ηλικίας 80 ετών και άνω απάντησαν ότι έχουν συχνές σεξουαλικές επαφές. Συμπεριφορές οικειότητας, όπως τα συχνά φιλιά και χάδια, αναφέρθηκαν από περισσότερα από τα μισά ερωτηθέντα άτομα ηλικίας 80 ετών και άνω (άνδρες 47% και γυναίκες 62%), γεγονός που υποδηλώνει ότι η σεξουαλική έκφραση κατέχει σημαντική θέση στην τρίτη ηλικία[27].

Ωστόσο, στο περιβάλλον μακροχρόνιας φροντίδας, οι σεξουαλικές ανάγκες των φιλοξενούμενων συχνά αγνοούνται ή, στην αντίθετη περίπτωση, η έκφραση της σεξουαλικότητας συχνά χαρακτηρίζεται ως προβληματική συμπεριφορά[28]. Αυτό μάλιστα αντικατοπτρίζει την αντίληψη του γενικού πληθυσμού για μια «ασεξουαλική» τρίτη ηλικία και ότι το σεξ στους/στις ηλικιωμένους/-νες είναι αηδιαστικό ή απλώς αστείο[29].

[27] Lee D, Nazroo J, O'Connor DB, Blake M, Pendleton N. Sexual health and wellbeing among older men and women in England: finding from the English longitudinal study of ageing. Arch Sex Behav 2016; 45: 133–44.
[28] Yang MH, Yang ST, Wang TF, Chang LC. Effectiveness of a Sexuality Workshop for Nurse Aides in Long-Term Care Facilities. Int J Environ Res Public Health. 2021 Nov 24;18(23):12372. doi: 10.3390/ijerph182312372. PMID: 34886098; PMCID: PMC8657160.
[29] Walz T. Crones, dirty old men, sexy seniors: Representatives of the sexuality of older persons. Journal of Aging and Identity. 2002;7:99–112

Τα αποτελέσματα της έρευνάς μας επαληθεύουν τα ευρήματα που προέκυψαν από άλλες μελέτες. Πιο συγκεκριμένα:

- Υπάρχει μια κοινή αντίληψη μεταξύ των ερωτηθέντων/-θεισών επαγγελματιών ότι η σεξουαλικότητα των ηλικιωμένων φιλοξενουμένων είναι ένα ζήτημα που παραβλέπεται στις μονάδες φροντίδας και ότι υπάρχει στίγμα γύρω από τη σεξουαλικότητα των ηλικιωμένων γενικά, συμπεριλαμβανομένων των ΛΟΑΤΚΙ+.
- Η σεξουαλικότητα παραβλέπεται αφενός επειδή δεν θεωρείται τόσο σημαντική για τα ηλικιωμένα άτομα και αφετέρου επειδή οι επαγγελματίες φοβούνται ότι αν ρωτήσουν τους/τις φιλοξενούμενους/-νες, θα τους δημιουργήσουν προσδοκίες που δεν θα μπορέσουν να ικανοποιήσουν στη συνέχεια. Για παράδειγμα, είναι δύσκολο να δημιουργηθεί χώρος οικειότητας για ζευγάρια, καθώς στις δομές που εργάζονται υπάρχουν ως επί το πλείστον δίκλινα ή τρίκλινα δωμάτια.
- Μιας και πρόκειται για ένα θέμα που συζητείται σπάνια, πολλοί/-λές ερωτηθέντες/-θείσες υπογράμμισαν τον ρόλο όσων έχουν συντονιστικό ρόλο στην ενθάρρυνση μιας ανοικτής συζήτησης μεταξύ των μελών του προσωπικού και στην προώθηση της υιοθέτησης μιας ανοικτής πολιτικής σχετικά με τη σεξουαλικότητα και την προστασία της υγείας.

«Έχω την εντύπωση ότι η σεξουαλικότητα στις μονάδες φροντίδας ηλικιωμένων παραβλέπεται τελείως: μιλάμε πολύ για το πώς προσπαθούμε να κάνουμε τους φιλοξενούμενούς μας να αισθάνονται καλά, αλλά πώς θα το πετύχουμε αυτό αν παραβλέπουμε ένα τόσο σημαντικό πράγμα; Η σεξουαλικότητα δεν περιλαμβάνεται στην ημερήσια διάταξη των μονάδων φροντίδας ηλικιωμένων.» (Ιταλία)

«Εχουμε περιπτώσεις [στρέιτ] ηλικιωμένων ζευγαριών που εκφράζουν την ανάγκη να κάνουν σεξ και έχουμε επίσης πολλές περιπτώσεις αυνανισμού, αλλά για το προσωπικό μου αυτό το θέμα εξακολουθεί να αποτελεί ταμπού. Επομένως, δεν είναι παράξενο που δεν έχουμε κάνει ακόμα ένα βήμα προς τα εμπρός για να μιλήσουμε για τη σεξουαλικότητα των ΛΟΑ ή των τρανς ηλικιωμένων, κάτι που είναι ακόμα πιο δύσκολο να αντιμετωπιστεί.» (Γαλλία)

BestCare 4LGBTQI+

Co-funded by the European Union

Θέμα 20. Η ανάγκη εκπαίδευσης

Υπάρχουν πολυάριθμες μελέτες[30] που έχουν εξετάσει τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι επαγγελματίες φροντίδας στην αντιμετώπιση της σεξουαλικότητας των ηλικιωμένων. Ορισμένοι/-νες από αυτούς/-τές επισήμαναν την έλλειψη εμπειρογνωσίας ή επιμόρφωσης ως τα κύρια εμπόδια για τη συζήτηση σεξουαλικών θεμάτων με τους/τις ασθενείς τους εκφράζοντας παράλληλα την ανησυχία μην τυχόν ανοίξουν τον ασκό του Αιόλου σε μια κατάσταση που δεν υπάρχει χρόνος ή δυνατότητα για περαιτέρω διερεύνηση[31]. Από την άλλη πλευρά, έρευνες δείχνουν ότι η αυξημένη γνώση και ευαισθητοποίηση σχετικά με τις ανάγκες των φιλοξενούμενων σε μονάδες φροντίδας ηλικιωμένων, ιδίως όσον αφορά τις ανάγκες τους για σεξουαλικότητα, οικειότητα και σχέσεις, προωθούν πιο θετικές και ανεκτικές στάσεις του προσωπικού γύρω από το θέμα αυτό.

Οταν διερευνήσαμε τις γνώσεις του προσωπικού σχετικά με το θέμα της σεξουαλικότητας των ηλικιωμένων ατόμων και των ζητημάτων που αφορούν τη ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα, διαπιστώσαμε ότι:

- Υπάρχει ομοφωνία ως προς το γεγονός ότι η παροχή εκπαίδευσης και εποπτείας στο προσωπικό σε σχέση με τη σεξουαλικότητα των ηλικιωμένων θεωρείται χρήσιμη, καθώς θα βοηθήσει τους/τις επαγγελματίες στον χειρισμό ανάλογων περιστατικών. Ωστόσο, οι ερωτηθέντες/-θείσες, στη συντριπτική τους πλειοψηφία, δεν έλαβαν ποτέ εκπαίδευση για το θέμα αυτό.
- Πράγματι, πολλοί/-λές ερωτηθέντες/-θείσες παραδέχθηκαν ότι δεν έχουν επαρκείς γνώσεις στο εν λόγω θέμα. Οι επαγγελματίες είναι κατά κάποιον τρόπο εξοικειωμένοι/-νες με το περιεχόμενο του όρου ΛΟΑΤΚΙ+, αλλά εξακολουθούν να υπάρχουν ορισμένες λεπτομέρειες που τους προκαλούν σύγχυση. Για παράδειγμα, πολλοί/-λές είχαν αμφιβολίες σχετικά με τη σημασία του ακρωνυμίου ΛΟΑΤΚΙ+ και ειδικά όταν πρόκειται για θέματα που σχετίζονται με τα τρανς και τα ίντερσεξ άτομα.
- Οι προκαταλήψεις που σχετίζονται με την ηλικία μπορεί να επηρεάσουν τη στάση του προσωπικού, όχι μόνο σε σχέση με τη σεξουαλικότητα στην τρίτη ηλικία, αλλά και λόγω της ευρέως διαδεδομένης αντίληψης ότι το να είσαι ΛΟΑΤΚΙ+ αφορά μόνο τη νεολαία και, επομένως, οι ηλικιωμένοι/-νες ΛΟΑΤΚΙ+ «δεν υπάρχουν».
- Σύμφωνα με τους/τις επαγγελματίες, ένα καλύτερα εκπαιδευμένο προσωπικό, ενημερωμένο σε σχέση με τα ΛΟΑΤΚΙ+ ζητήματα, με βελτιωμένες επικοινωνιακές δεξιότητες, ανοιχτό σε συζητήσεις και προκλήσεις, ικανό να βλέπει και άλλες οπτικές γωνίες και με υψηλό εργασιακό ήθος, θα συνέβαλε θετικά στο να καταστούν οι μονάδες φροντίδας ηλικιωμένων πιο φιλικές προς τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα.

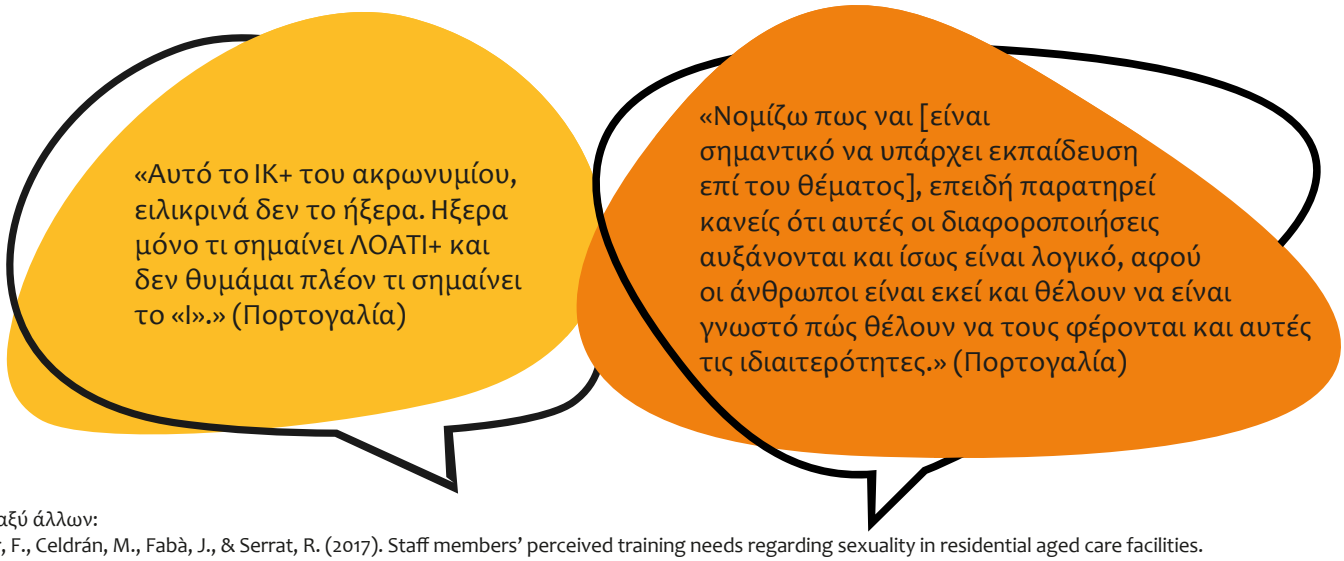

[30] Μεταξύ άλλων:
Villar, F., Celdrán, M., Fabà, J., & Serrat, R. (2017). Staff members' perceived training needs regarding sexuality in residential aged care facilities. Gerontology & Geriatrics Education, 38(4), 443-452.
Heath, H. (2011). Older people in care homes: sexuality and intimate relationships. Nursing Older People (through 2013), 23(6), 14.
Villar, F., & Fabà, J. (2021). Older people living in long-term care: no place for old sex? In Desexualisation in Later Life (pp. 153-170). Policy Press.
McGrath, M., & Lynch, E. (2014). Occupational therapists' perspectives on addressing sexual concerns of older adults in the context of rehabilitation. Disability and rehabilitation, 36(8), 651-657.

[31] Gott M, Hinchliff S, Galena E. General practitioner attitudes to discussing sexual health issues with older people. Soc Sci Med. 2004 Jun;58(11):2093-103.

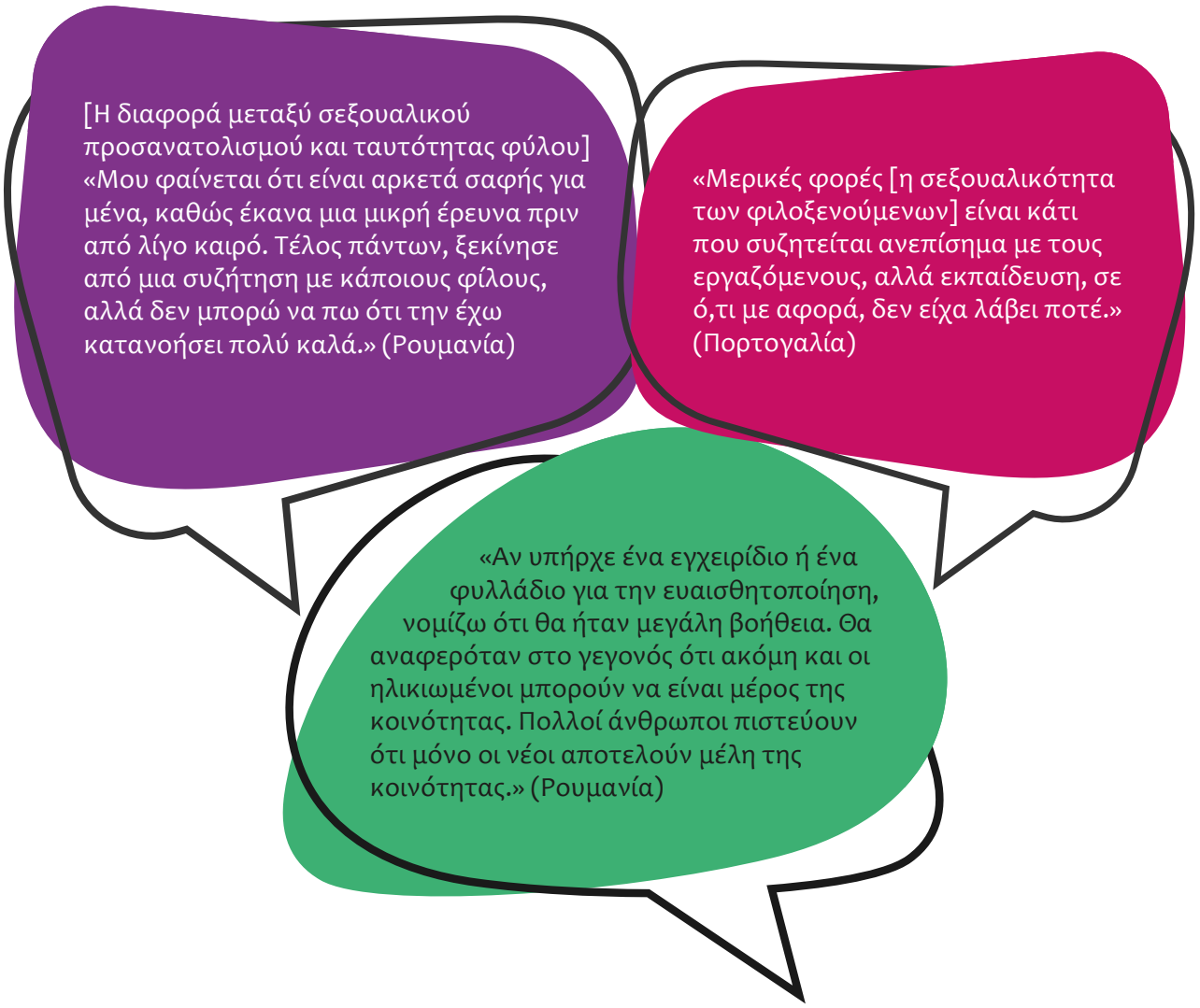

Θέμα 30. Αντιμετώπιση των αναγκών των ηλικιωμένων φιλοξενούμενων που ανήκουν στη ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα

Αν και τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα μεγαλύτερης ηλικίας αντιμετωπίζουν τις ίδιες προκλήσεις με τον γενικό πληθυσμό, πολλά από αυτά αντιμετωπίζουν συγκεκριμένα εμπόδια που μπορούν να επηρεάσουν αρνητικά την ποιότητα της ζωής τους κατά τα επόμενα χρόνια[32]. Για τους/τις επαγγελματίες φροντίδας, μπορεί συχνά να είναι δύσκολο να εντοπίσουν τις ιδιαίτερες ανάγκες φροντίδας των ΛΟΑΤΚΙ+ ηλικιωμένων και, συνεπώς, να κατανοήσουν πώς θα μπορούσαν να προσαρμόσουν τις πρακτικές τους σύμφωνα με αυτές.

Μολονότι είναι σημαντικό να παρέχεται στο προσωπικό ειδική επαγγελματική κατάρτιση σχετικά με το τι σημαίνει να είναι κανείς/-μία ηλικιωμένος/-νη που ανήκει στη ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα, θα ήταν επίσης χρήσιμο να γίνεται παραπομπή σε εννοιολογικές αναφορές που ήδη εφαρμόζονται στη φροντίδα ηλικιωμένων. Το παράδειγμα της προσωποκεντρικής φροντίδας θα μπορούσε να βοηθήσει τους/τις επαγγελματίες φροντίδας να αναγνωρίζουν τις ανάγκες που διέπουν την έκφραση ενός φιλοξενούμενου ηλικιωμένου ατόμου, παρά τις αυξανόμενες γνωστικές του διαταραχές[33]. Η έννοια της προσωποκεντρικής φροντίδας, ως καθολική προσέγγιση των αναγκών των χρηστών/-στριών, μπορεί να εφαρμοστεί και για την κάλυψη των ιδιαίτερων αναγκών των ΛΟΑΤΚΙ+ φιλοξενούμενων.

[32] Jennifer M. Putney, Sara Keary, Nicholas Hebert, Lisa Krinsky & Rebekah Halmo (2018) "Fear Runs Deep:" The Anticipated Needs of LGBT Older Adults in Long-Term Care, Journal of Gerontological Social Work, 61:8, 887-907, DOI: 10.1080/01634372.2018.1508109

[33] Edvardsson D, Winblad B, Sandman PO. Person-centred care of people with severe Alzheimer's disease: current status and ways forward. Lancet Neurol. 2008 Apr;7(4):362-7.

Παράλληλα, η ποικιλομορφία των διασταυρούμενων ταυτοτήτων και εμπειριών, συμπεριλαμβανομένων των γνωστικών διαταραχών, οδηγεί σε διαφορετικές παραμετροποιήσεις του κινδύνου και της ανθεκτικότητας, οι οποίες συνδέονται με διαφορετικές ανάγκες θεραπείας και υποστήριξης: η χρήση μιας προσέγγισης του κύκλου ζωής μπορεί να βοηθήσει τους παρόχους να προσφέρουν βοήθεια στα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα μεγαλύτερης ηλικίας. Αυτή η προσέγγιση στηρίζεται στην ιδέα ότι η ανάπτυξη ενός ατόμου μπορεί να καθορίζεται από διάφορες αλληλεπιδράσεις με άλλους ανθρώπους εν μέσω ενός μεταβαλλόμενου κοινωνικού και πολιτικού κλίματος και, περαιτέρω, ότι αυτό το εξελισσόμενο ιστορικό πλαίσιο κατά τη διάρκεια του χρόνου συμβάλλει στις ανάγκες υγείας και στα υγειονομικά αποτελέσματα ενός συγκεκριμένου δημογραφικού πληθυσμού ατόμων.

Σε συνάρτηση με τα παραπάνω, τα στοιχεία που συλλέχθηκαν κατά τη διάρκεια της έρευνάς μας, επισήμαναν ότι:

- Η πλειονότητα των ερωτηθέντων/-θεισών πιστεύει ότι από σωματικής πλευράς δεν υπάρχουν έντονες διαφορές σε σχέση με τους/τις άλλους/-λες ηλικιωμένους/-νες και επομένως, θα τους/τις φρόντιζαν με τον ίδιο τρόπο, όπως κάνουν με όλους/-λες τους/τις άλλους/-λες φιλοξενούμενους/-νες, ενώ το τραύμα και η κακοποίηση μπορεί να είναι μέρος του ιστορικού οποιουδήποτε φιλοξενούμενου ατόμου και όχι αποκλειστικά των ΛΟΑΤΚΙ+ μεγαλύτερης ηλικίας.
- Από την άλλη πλευρά, ορισμένοι/-νες ερωτηθέντες/-θείσες παραδέχθηκαν ότι μπορεί να υπάρχει διαφορά στην ψυχολογική φροντίδα που χρειάζονται τα εν λόγω άτομα, διότι μπορεί να έχουν υποστεί περισσότερα ή σοβαρότερα τραύματα, να αισθάνονται απομονωμένα και φοβισμένα σε κάποιο σημείο της ζωής τους.
- Φαίνεται να υπάρχει ομοφωνία ως προς το γεγονός ότι είναι απαραίτητη η αξιοποίηση της συναισθηματικής νοημοσύνης, της ενσυναίσθησης και των δεξιοτήτων επικοινωνίας κατά τη φροντίδα ενός ευάλωτου ατόμου (είτε πρόκειται για ηλικιωμένο είτε για μέλος της κοινότητας είτε και για τα δύο).
- Συχνά αναγνωρίζεται και εγείρεται η ανάγκη προστασίας από τον κίνδυνο διακρίσεων και κακοποίησης, ακόμη και από άλλους/-λες φιλοξενούμενους/-νες.

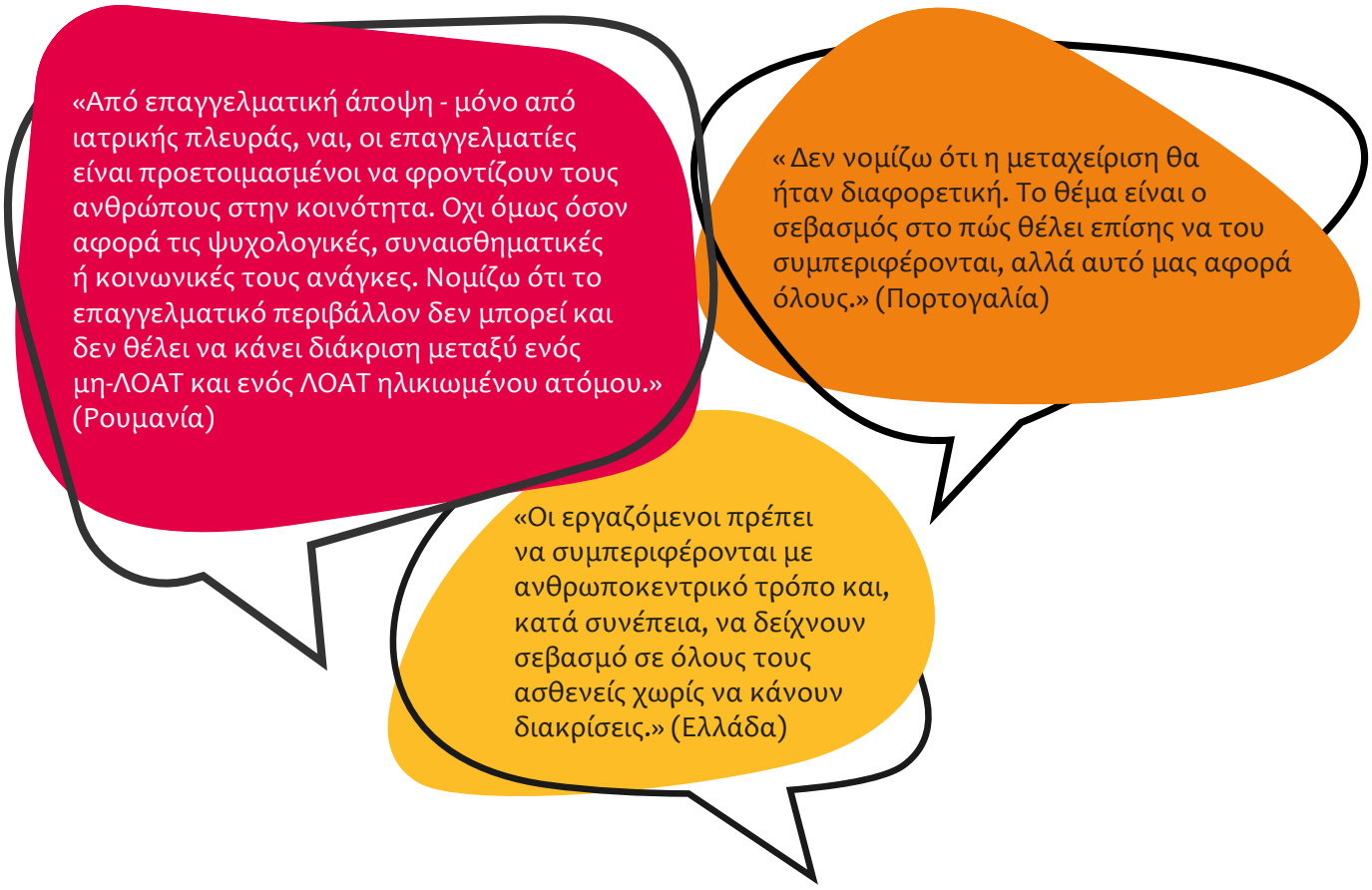

«Πρόκειται για θετικές διακρίσεις. Θα ήθελα να μην γίνονται υπερβολές, να θεωρούνται φυσιολογικοί άνθρωποι, αλλά να μην προστατεύονται παραπάνω, να υπάρχει η ίδια ισότητα που υπήρχε προτού το μάθουμε. Να εκτιμήσουμε τις αρετές ενός ατόμου, επειδή είναι άνθρωπος και αυτό είναι όλο.» (Ρουμανία)

«Μπορεί να μην ξέρω αν υπάρχουν συγκεκριμένοι κανόνες ή συγκεκριμένη διαφοροποιημένη φροντίδα. Αν υπάρχουν, νομίζω ότι είναι σημαντικό να κατανοήσουμε αυτές τις διαφορές, ώστε να είμαστε προετοιμασμένοι, αν όντως υπάρχουν αυτές οι ιδιαιτερότητες!» (Πορτογαλία)

«Αυτοί οι άνθρωποι είναι άνθρωποι σαν όλους τους άλλους, όπως και εμείς, όπως και όσοι δεν αυτοπροσδιορίζονται ως ετεροφυλόφιλοι, και είναι ίσοι. Είναι άνθρωποι. Εχουν τις ίδιες ανάγκες, έχουν σίγουρα τα ίδια προβλήματα υγείας, έχουν σίγουρα τα ίδια οικονομικά, ψυχολογικά προβλήματα, τέλος πάντων.» (Πορτογαλία)

«Νομίζω ότι το πιο δύσκολο κομμάτι θα ήταν να διαχειριστούμε την αντίδραση των άλλων φιλοξενούμενων, καθώς μιλάμε για ηλικιωμένους ανθρώπους που συνήθως έχουν παγιωμένες αντιλήψεις και δυσκολεύονται να δεχτούν οτιδήποτε δεν ήταν αποδεκτό στην εποχή τους ή που δεν καταλαβαίνουν.» (Ελλάδα)

Συστάσεις και συμπεράσματα

Ο παρακάτω πίνακας συνοψίζει τις συστάσεις που συγκεντρώθηκαν από τους/τις ηλικιωμένους/-νες και τους/τις επαγγελματίες που συμμετείχαν στην ερευνητική διαδικασία:

ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΙΑ ΦΙΛΙΚΗ ΠΡΟΣ ΤΑ ΛΟΑΤΚΙ+ ΑΤΟΜΑ ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟΥΣ/ΤΙΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΙΑΖΟΜΕΝΟΥΣ/-ΝΕΣ

ΛΟΑΤΚΙ+ ΧΡΗΣΤΕΣ/-ΡΙΕΣ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΕΣ

Αμφισβητήστε την ετεροκανονικότητα

Σταματήστε να υποθέτετε ότι όλα τα φιλοξενούμενα άτομα είναι cisgender και ετεροφυλόφιλα και ρωτήστε ποιος είναι ο σεξουαλικός τους προσανατολισμός, πώς θα ήθελαν να τους απευθύνεστε (π.χ. αντωνυμίες, αστική κατάσταση έναντι βαπτιστικού ονόματος), δίνοντάς τους παράλληλα τη δυνατότητα να μην απαντήσουν, αν δεν το επιθυμούν.

Προσέξτε τις ερωτήσεις που απευθύνετε ή τη γλώσσα που χρησιμοποιείτε - μην κάνετε υποθέσεις ετεροκανονικότητας.

Ενθαρρύνετε την ανοιχτή επικοινωνία

Επικοινωνήστε με τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα μεγαλύτερης ηλικίας σχετικά με τη βούλησή τους να κάνουν coming out σε όλο το προσωπικό και τους/τις άλλους/-λες φιλοξενούμενους/-νες προτού αποκαλύψετε τη σεξουαλική τους ταυτότητα χωρίς να έχετε προηγουμένως λάβει τη συναίνεσή τους.

Αναγνωρίστε τη σεξουαλικότητα ως μέρος των βασικών αναγκών των ηλικιωμένων ατόμων. Συζητήστε το θέμα αυτό με το ηλικιωμένο άτομο όταν εισέρχεται στη μονάδα φροντίδας, όπως κάνετε και με άλλα θέματα, όπως η προσωπική φροντίδα, τα χόμπι κλπ.

Παρέχετε εκπαίδευση σε ΛΟΑΤΚΙ+ ζητήματα

Διασφαλίστε την εκπαίδευση, την κατάρτιση, την ευαισθητοποίηση σε ζητήματα που αφορούν τη ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα σε κάθε επίπεδο της ιεραρχίας και ιδίως στις ανώτερες βαθμίδες.

Ενημερωθείτε για συγκεκριμένες ιατρικές καταστάσεις που μπορούν να επηρεάσουν ειδικά τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα μεγαλύτερης ηλικίας: για παράδειγμα, το γήρας με AIDS και η ορολογική κατάσταση γενικά, η δυνατότητα να προβούν σε φυλομετάβαση σε μεγαλύτερη ηλικία.

Παρέχετε εκπαίδευση και εποπτεία στο προσωπικό σε σχέση με τη σεξουαλικότητα των ηλικιωμένων και τις ιδιαίτερες ανάγκες των ΛΟΑΤΚΙ+.

BestCare 4LGBTQI+

Co-funded by the European Union

Προωθήστε τη συναισθηματική σύνδεση

Ενθαρρύνετε τη συναισθηματική σύνδεση μεταξύ προσωπικού και φιλοξενούμενων, δίνοντας έμφαση στην ψυχολογική υποστήριξη.

Διερευνήστε τη στάση, τις μεροληψίες και τις προκαταλήψεις του προσωπικού απέναντι στα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα μεγαλύτερης ηλικίας.

Χρησιμοποιήστε μια ανθρωποκεντρική προσέγγιση της φροντίδας

Μια πραγματικά ανθρωποκεντρική προσέγγιση της φροντίδας θα ανταποκρίνεται στις ανάγκες όλων των φιλοξενούμενων, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που αυτοπροσδιορίζονται ως ΛΟΑΤΚΙ+.

Δείξτε ότι είστε φιλικοί/-κές προς τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα

Προβάλετε πληροφορίες σε όλη τη μονάδα, οι οποίες εκφράζουν ρητά μια πολιτική απαλλαγμένη από αποκλεισμούς και διακρίσεις.

Τοποθετήστε τη σημαία του Ουράνιου Τόξου και ενημερωτικό υλικό σε όλους τους χώρους της μονάδας, ώστε να καταστεί σαφές ότι οι ανάγκες των ΛΟΑΤΚΙ+ φιλοξενούμενων αναγνωρίζονται και αντιμετωπίζονται.

Καθορίστε τις πολιτικές και αντιταχθείτε στις διακρίσεις

Βεβαιωθείτε ότι η μονάδα φροντίδας τηρεί ενεργό στάση κατά των διακρίσεων παράλληλα με τον έλεγχο του συστήματος ποιότητας καθώς και με μηχανισμό σηματοδότησης.

Αναφερθείτε στους εσωτερικούς κανονισμούς σχετικά με τον συμπεριληπτικό και αμερόληπτο χαρακτήρα των ιδρυμάτων. Ορίστε σαφείς κανόνες και οδηγίες σχετικά με το τι συνιστά διάκριση, επιβάλλοντας κυρώσεις για ανάρμοστη συμπεριφορά – έχοντας ένα πρότυπο για την αξιολόγηση των κέντρων φροντίδας.

Συμπεράσματα

Το παρόν έγγραφο στοχεύει να αποτελέσει ένα χρήσιμο βοήθημα για την ενίσχυση των γνώσεων των ηλικιωμένων, των επαγγελματιών και των ενδιαφερόμενων φορέων σχετικά με τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των ηλικιωμένων ΛΟΑΤΚΙ+ φιλουξενούμενων σε μονάδες φροντίδας.

Αν και αναπτύχθηκε ως αυτόνομος πόρος, τα αποτελέσματα αυτής της έρευνας θα χρησιμοποιηθούν επίσης για την ενημέρωση των επόμενων βημάτων του έργου BestCare4LGBTQI+, ώστε να διασφαλιστεί ότι αυτά καθοδηγούνται από τους/τις χρήστες/-στριες και αντικατοπτρίζουν τις πραγματικές ανάγκες και προσδοκίες της ομάδας-στόχου μας.

Παράρτημα 1 – Εθνικά πλαίσια σχετικά με τα ΛΟΑΤΚΙ+ δικαιώματα στις χώρες εταίρους

Παράρτημα 2 – Ερευνητική μεθοδολογία

Παράρτημα 3 – Πλήρεις εθνικές εκθέσεις

Παράρτημα 4 – Γλωσσάριο

Παράρτημα 5 – Πίνακας ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας

BestCare 4LGBTQI+

Co-funded by the European Union